

İLK OKUMA YAZMA BECERİLERİNİ DESTEKLEMeye YÖNELİK ETKİNLİK ÖRNEĞİ*

*Olga Tüba ÇELİK TEN***

Öz: Sesler dilin en küçük yapı taşı oluşturur. Aynı zamanda her dilin kendine göre bir ritmi vardır. Bu ritim eğitim öğretim sürecinde harfleri daha bilinçli öğrenebilen bireylerin anadili ve hedef dil arasındaki harf farklılıklarını dahi anlayabilecek bir seçkinlik de sunmaktadır. Seslerin ve harflerin bilişsel öğreniminin beraberinde doğru sözcük ve cümle kullanımını da getireceği beklenmektedir. Aslında harfler, bireyi, dilin bir sonraki aşaması olan sözcükleri ve cümleleri kurmaya hazır hâle getirmektedir. Bu nedenle eğitim öğretim sürecinde harfler önemli bir yere sahiptir. Özellikle ilk etapta konuşma sürecinde harflerin doğru kullanımı yerini sağlıklı bir okuma ve yazma sürecine bırakabilmektedir. Okuma-yazma süreci öğrencinin konuşma sürecinde edindiği veya öğrendiği harflerin sağlıklı kullanımının belirleyicisidir denilebilir. Çünkü bu evrede öğrencinin öğrendiklerini ne kadar tanıdığı ve ayırt ettiği belirginleşmektedir. Bu okuma yazma evresinin bir sonraki evreleri etkilediği aşikârdır. Tanıma ve ayırt etme evresinin bir sonraki evre olan harfleri birleştirme (bağlama) evresinin temelini oluşturduğu söylenebilir. Alfabemizdeki 29 harfi tanıma ve ayırt etme evresinin okuma ve yazma öğretimindeki en temel unsur olduğu, bugüne kadar yapılan çalışmalardan hareketle bilinmektedir. Ancak bunların pekiştirilmemesi durumunda öğrencinin uygulama sürecinde zorluklar yaşayabileceği söylenebilir. Bu bağlamda bir öğrencinin parçadan bütüne geçişinde ve bunları doğru kullanabilmesinde pekiştirme etkinliklerinin oldukça önemli olduğu görülmektedir. İlgili çalışmada bu pekiştirme sürecinde bugüne kadar uygulanan geleneksel öğretimdeki görsel-işitsel etkinliklere ek olarak nasıl bir etkinlik uygulanabileceğine dair öneri sunulacaktır. Özellikle tanıma ve ayırt etme eylemlerini destekleyen bu etkinlikler ayrıca ince motor becerilerini aktifleştiren etkinliklerdir. Bu durumu daha anlaşılır kılmak için metasentez yönteminden hareketle geliştirilen etkinlikle birlikte önce ses sonra yazıya geçiş ile harf öğretim önerisi sunulup, sonuçlar eşliğinde konu tartışmaya açılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sesleri tanıma ve ayırt etme, ilk okuma-yazma, ses öğrenimi, 1. sınıf, motor becerisi.

An Activity to Support First Reading and Writing Skills

Abstract: The most fundamental unit of words is sound while every language has its own rhythm. This rhythm also offers an excellent ability to individuals to understand letter differences between the mother tongue and the target language learning thus, the letters more consciously during the education process. Acquiring letters and sounds cognitively, is expected to make it easier to use the right words

* Makale Türü: Araştırma Makalesi

Makalenin Geliş ve Kabul Tarihleri: 02.12.2022 - 07.03.2023

** Uzman Öğretmen. Milli Eğitim Bakanlığı. E-posta: olgatuba@hotmail.com ORCID: 0000-0002-8420-6852

and sentences. The next step of language development, the formation of words and sentences, is actually prepared by letters. Letters therefore, play a significant role in the teaching process. The proper use of letters in speaking, particularly in the first stage, leads to a healthy reading and writing process. One could argue that the reading-writing process determines how effectively a pupil uses the letters they learn or acquire during the speaking process as how well the student distinguishes and recognizes what he or she has learned becomes obvious. Clearly, each step in the learning process affects the one after it. One could say that the stage of recognition and differentiation serves as the foundation for the stage of combining (connecting) characters, which comes after. According to studies up to date, the most fundamental step in teaching reading and writing is the part of identifying and differentiating the 29 letters that make up our alphabet. However, it seems that the student may have problems with the application procedure, if these are not reinforced. For a student to move from the component to the whole and effectively use them, it is apparent that reinforcement activities are essential. This study will propose a method to use an activity in addition to the audio-visual activities in conventional teaching in this reinforcement process. Moreover, these activities will utilize fine motor skills which support particularly well identification and discrimination actions. Finally, to make this situation more understandable, the paper debates its findings and suggests teaching letters with sound first and then moving on to writing applying an activity designed using the metasynthesis method.

Keywords: Recognition-discrimination, literacy, letter learning, Grade 1, activity, motor skill.

Giriş

Beceri denildiğinde, akla genel anlamda bir işin yapılabilme oranı şeklinde bir tanımlama gelebilir. Ancak beceri dil ile ilişkilendirildiğinde dili kullanabilme yetisi denilebilir. Bu yeti okuma da olabilir, yazma da olabilir, konuşma veya diğer bir çok dile yönelik etkinlik de olabilir. Ancak bunlara geçmeden önce burada dilin işlevi ya da kullanımına bakıldığında en küçük yapı taşı olan seslerin dahi ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Ses dilin en küçük birimidir. Doğduğumuz andan itibaren çıkardığımız sadece bir titreşim niteliğinde çıkardığımız sesler zamanla formal ya da informal yollarla bilinçli bir şekilde kullanılmaktadır. “Ses bilinci, seslere duyarlı olma, kelimelerin seslerini tanıma, ayırt etme, ses ve heceleri birleştirme, değiştirme gibi becerilerin kazanılmasıdır” (Güneş ve Işık, 2017, s. 4). Piaget geliştirmiş olduğu bilişsel gelişim kuramı ile dilin gelişiminin dilsel gelişim ile paralel ilerlediğine vurgu yapmıştır (Piaget, 1964). Her iki tanımdan dilin işlevini kavrayabilmek adına sestem başlamanın yararlı olacağı ve dili oluşturan her bir yapının beraberinde bilişsel algıyı getireceği anlaşılmaktadır. Burada belirtilmesi gereken diğer önemli bir unsur ise bu kurama göre çocukların 7-11 yaşlar arasındaki evrelerinin somut işlemler evresi olduğudur (Hendrick ve Weissman, 2010). Bu bağlamda bu evrede motor becerilerinin aktif olarak kullanıldığı söylenebilir. Piaget çocuk konuşmalarını

otistik, benmerkezci ve sosyal şeklinde sıralarken, Vygotski ise konuşma sürecini Piaget'den farklı olarak sosyal, benmerkezci ve içsel olarak sınıflandırmıştır (Erdener, 2009, s. 85). Olgunlaşma süreçleri de bu evrelerde gerçekleşmektedir.

Bebeklerin karmaşık bir bilişsel yapıya sahip olduklarını vurgulayan Piaget, bu bilişsel yapının her bireyin kendine özgü bilme yollarını ifade ettiğini vurgulamaktadır (Dere, 2010, s. 56). Gelişim evreleri incelendiğinde, bir bebeğin anlamsız ve bilinçsiz sesler çıkardığı ve bu seslere verilen tepkileri gözlemleyerek vermiş oldukları reflekslerin ilk şemalar oluşturduğu görülür (Dere, 2010, s. 28). Bu refleksler, bebeğin çevre ile etkileşimi sonucunda bilinçli tepkilere dönüşmektedir. Bu da olgunlaşmanın ve bilişsel yapıların gelişiminin göstergesidir. Bee ve Boyd, bu yapısal değişimin deneyimleme ile gerçekleştiğini ifade etmektedir (Dere, 2010, s. 25). Aynı deneyimleme ve bilişsellik ses ve imgeyi örtüştürme evresindeki ilişkilendirmede de ortaya çıkmaktadır. Özellikle seslerin sözcük evresine taşınması sürecinde, bebeğin etkileşim içinde olduğu çevresi oldukça önemlidir. Çünkü seslerin teşviki ve tekrarının sağlanması hem artikülasyon organlarının gelişimine hem de bunların bilişsel kullanımına neden olacaktır. Özellikle 4-6 yaş döneminde Piaget çocukların duyularla kazanılan verilerin ötesini geçmediklerini, Bruner ise etkileşim içinde oldukları şeyi kendi algılarını göre yorumladıklarını ifade etmektedir (Bildiren, 2018, s. 292). Çevre tarafından belirtilen teşvik ve tekrar bu evrenin bilişsel evreye geçişinde de oldukça etkilidir. Aynı zamanda bu evrenin sağlıklı işlemesi sonucunda bireyin sesi ve sesin diğer dilin yapı taşlarıyla ilişkilendirme sürecini bilişsel olarak işleyebileceği sonucu da çıkarılabilir. Bu ses bilinci dilin ritminin fark edilmesini sağlamaktadır. Suşehri Rehberlik ve Araştırma Merkezinin 2021 yılında yayınlamış olduğu Dil Gelişiminde Veliler ve Öğretmenlerin Önemi adlı çalışmada ses ve hecenin öneminin aslında ilk sözcüklerin türetim yaş olan iki yaşında başladığı görülmektedir. “Çocuklar ikinci yılın başında yavaş yavaş kendilerini sözcükler ile ifade etmeye başlar. Tek heceli seslerden başlayan ifade gücü, sessiz harfleri kullanabilecek düzeye ulaşarak, giderek artan bir sözcük dağarcığını da beraberinde getirir. Hecelerinde sözcüklerin belirginleşmesiyle birlikte, acıyı, tatlıyı, hoşlanmayı ve rahatsızlanmayı anlatan seslerin giderek farklılaştığı gözlemlenir” der. Bu evrede çocukların heceleri anlamlandırmaya ve farklılıklarını algılamaya başladığı söylenebilir. İlerleyen süreçte söylenenleri anlamaya, tek kelimelerle kendini ifade etmeye, cümleler kurarak konuşmaya, kendini anlatmaya çalışır. “Konuşma dönemi; ses- sözcük, tek sözcük, iki sözcüklü ifadeler, üç ve daha fazla sözcüklü ifadeler ve gramer kurallarına uygun konuşma dönemlerini kapsar” (Ekinçi, Dinç ve Ünal, 2021, s. 9). Bu bağlamda ses, harf, hece, kelime ve bunların kullanımı, aktarımı gibi sıralama karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Dehaene'in yapılandırıcı yaklaşımı ile ilişkilendirilebilir: Dehaene beynin kelimeleri bir bütün olarak tanımadığına dikkat çekmiştir. Nöronların en küçük birimden hareket ettiğini yani kelimenin harflerini tek tek inceledikten sonra harfler birleştirilerek kelimenin tanımlandığını vurgulamıştır

(Güneş, 2012, s. 95; Dehaene, 2003). Burada parçadan bütüne bir algının ve aynı zamanda işitsel, görsel ve sonra aktarımının yani konuşma ya da kullanma eyleminin gerçekleştiği söylenebilir. İlkokul evresinde bu süreç kendini daha çok göstermektedir. Özellikle de okuma yazma sürecinde öğretmenlerin bu bağlamda bilişsel hareket etmesinin, çocuğun bu evreyi sağlıklı atlatmasına ve daha sonraki evrelerde okumanın sağladığı anlama ve analiz etme gibi becerilerinin daha olumlu seyretmesine yardımcı olacağı söylenebilir.

Aynı şekilde Sprenger-Charolles'in de bu konuya vurgu yaptıkları görülmektedir. Konu bağlamında değerlendirildiğinde kendileri ilk okuma yazma öğretiminde seslerin önce geldiğini sonra harflere geçildiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca ses ile harflerin arasında bir ilişkinin kurulması gerektiğini ve bunun da yazı ile desteklenerek olabileceğini belirtmişlerdir. Bu yöntem zihinsel gelişimi hızlandırmakta, öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Bütün bu bilgilerin ışığında çocukta dil ve düşüncenin gelişimini ayrı ayrı incelemenin mümkün olmadığını görmekteyiz. Çünkü çocukta dilin gelişiminin, düşüncenin gelişimine paralel olduğu görülmektedir (Tutkun, 2010, s. 259).

O halde ses bilinci hem dil gelişiminde hem de ilk okuma yazma öğretiminde temel oluşturmaktadır, denilebilir. Ses bilinci yeterli düzeyde olan bir öğrencinin ses-harf arasındaki ilişkiyi de daha sağlıklı kuracağı ve alfabemizde bulunan harfleri daha iyi anlamlandıracağı söylenebilir.

Ses ve Sesin Etkileri

Ses bilincinin kelimelerin seslerini tanıma ve ayırt etme becerisi olduğu anlaşılmaktadır. Burada bir fonolojik farkındalığın olduğu belirgindir. Anthony ve Francis'in (2005) belirttiği üzere kelimeyi oluşturan sesleri tanıma, özellikle de ortak seslerden oluşan kelimeleri fark edebilme bu farkındalığın bir sonucudur. İlk okuma-yazma sürecine seslerden başlanması nedeniyle burada ses temelli cümle yöntemi karşımıza çıkmaktadır (Sağırılı, 2019). 2009 yılındaki İlköğretim Programında ses temelli cümle yöntemine ilişkin şu ibare yer almaktadır: "Anlamlı bütün oluşturacak birkaç ses verildikten sonra seslerden hecelere, kelimelere ve cümlelere ulaşılmaktadır. İlk okuma yazma öğretimi, kısa sürede cümlelere ulaşılabilecek şekilde düzenlenmektedir. Yazı öğretiminde, öğrencilerin gelişimine uygun olan bitişik eğik yazı harfleri kullanılmaktadır (İlköğretim Programı, 2009; Sağırılı, 2019, s. 856).

Cümleden de anlaşılacağı üzere burada bir ezber değil anlama becerisi ön plana çıkmaktadır. Anlayarak okumanın ise, ilkokuma yazma öğretiminin temel amacı olduğu bilinmektedir. Anlayarak okuma beraberinde sağlıklı bir yazma becerisine zemin hazırlayacaktır. Akyol ve Temur literatürde Aukerman'dan hareketle okumaya başlamanın yüz farklı yöntemini teorik ve uygulamalarıyla açıkladığına vurgu yaparak "bilim adamlarının birleştikleri nokta; öğrencilerin hızlı, doğru, anlayarak okuması, okumaktan zevk alması ve işlevsel bir yazma

becerisinin geliştirilmesi amacıdır. Bu amaca ulaşabilmek için herhangi bir yöntem kullanılabilir” demişlerdir (Akyol ve Temur, 2008, s. 80). Yani seslerin doğru çıkarılışının, harf, hece, kelime, cümle ve metinlerin doğru okunuşunun farklı yöntemlerle de olsa verilmesi oldukça önemlidir. Çünkü ses bilinci bireyin sonraki yıllarda dili kullanım şekline yansıyacaktır. Sesin doğru kullanımının ve öğreniminin beraberinde doğru okumayı, konuşmayı ve yazmayı getireceği oldukça belirgindir. Bu okuma ve yazma sürecinde daha önce değinmiş olduğumuz ses temelli cümle yöntemlerinin ilkelerine, bilişsel farkındalıktaki öneminin görülmesi açısından ayrıntılı şekilde yer vermek yerinde olacaktır.

İlk okuma yazma sürecinde ses temelli cümle yönteminin ilkeleri; öğrencilerin ön bilgilerinden hareket etme, sentez tekniğini kullanma, anlamlı heceler elde etme şeklinde sıralanabilir. Ayrıca oluşturulacak hecelerin; kolay okunmasına, dildeki kullanım sıklığına, anlamın açık ve somut olmasına, görselleştirilebilir olmasına, işlek hece yapısına sahip olmasına dikkat edilmesi, kısa sürede cümlelere ulaşımın sağlanması, somut öğelerden yararlanmaya çalışılması, hece tablosunun kullanılmaması ve öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanması önem taşımaktadır (Güneş, Uysal ve Taç, 2016, s. 25).

Milli Eğitim Bakanlığının *Türkçe Dersi (1-8 Sınıflar) Öğretim Programı*'nda yer alan ve 2004-2005 eğitim-öğretim yılında geçilen Ses Temelli Cümle Yöntemi ile birlikte “önce seslerin öğretimine daha sonra sırasıyla harf, hece, kelime, cümle ve metinlerin öğretimine ulaşmayı hedefleyen birleşim” yöntemi uygulanmıştır (Sağırlı ve Atik, 2022, s. 377). 2017-2018 eğitim-öğretim yılından itibaren geçerli olmak üzere Türkçe dersi öğretim programından yapılan güncelleme ile birlikte Ses Esaslı okuma Yazma Öğretimi Yaklaşımı benimsenmiştir (Sağırlı ve Atik, 2022, s. 377).

Ses temelli cümle yöntemi ile okuma yazma öğretiminin evrelerine öğretmenlerin verebilecekleri örnekler eşliğinde kısaca değinmek konunun anlaşılabilirliğine katkı sağlayacağından, yöntemde etken olan kavramlara programda yer alan alt başlıklar şeklinde yer verilmiştir.

Sesi Hissetme, Tanıma, Ayırt Etme

Bu evrede öğrencinin öğreneceği sesin (-e) içinde bolca geçtiği şarkı, tekerleme, kısa öykü ve drama gibi etkinlikler yaptırılıp ön bilgileri harekete geçirilir.

Örneğin -e sesi için bebek uyutma draması yaptırılabilir.

E bebeğim e e e şarkısı söylenilebilir.

İçinde -e sesi bulunan görseller sunulabilir.

İçinde -e sesi bulunan sözcükler söylenip sırasıyla başta ortada ve sonda kullanımına dikkat çekilebilir. İçinde -e sesi olan kelimeler öğrenciye

buldurulabilir. Böylece öğrenilecek olan sesin öğrencinin zihninde bilişsel yapı oluşturması sağlanmaktadır.

Bu etkinliklerle ses ile harf arasındaki ilişki kurulumu bilişsel öğrenim sürecine geçiş sağlanmış olunur. Harf ve sesin algılanması okuma ve yazma sürecinde bilişsel kullanıma da zemin hazırlamaktadır.

Sesi/Harfî Okuma ve Yazma

Ses ve harfleri bilişsel anlamda kavrayan bir öğrencinin okuma ve yazma evresine bağımsız geçişinin olması kaçınılmazdır. Çünkü çalışılan ses hem dinleme hem de görsel okuma yoluyla çocuğun zihninde belirli bir yer oluşturduktan sonra ses/harf ilişkisinin kavranılması aşamasıyla devam edilebilecektir. Ağızdan çıkan -e sesinin yazmadaki karşılığı olan -e harfinin başlangıç ve bitiş yönlerinin yer aldığı, kaç hareketle yapıldığını gösteren bir kopyasının gösterilmesi yani görsel destek bu belirtilen anlamlandırma evresini destekleyecektir. Örneğin, öğretmen öğrencilere sırtını döner ve harfi havada yazdırır. Bu aşamada amaç zihinde görsel bir imaj oluşturmak, büyük kasların çalışmasını sağlamak, yön becerisini geliştirmektir. Büyük ve küçük harf havada yazdırıldıktan sonra tahtaya yazma aşamasına geçilir. Yazma çalışması mümkün olduğunca çeşitlendirilerek görsel anlamda zihinsel yerleşim desteklenmektedir. Bu çalışmalar çeşitlendirilebilir: Kum masasına, un dökülmüş masaya, sıra üstüne plastik fasulyelerle yazma.... Bu çalışmalardan sonra harf kartı gösterilir ve kart üzerinden birkaç kez parmakla gidilmesi istenilerek öğrencilerin çalışma kitaplarında mevcut harfin yazılış yönüne dikkat ederek keçeli kalem, boya kalemi gibi kalın uçlu kalemlerle üzerinden geçmesi istenir. Harf ve ses tanıma, ayırt etme becerilerinin gelişimi için, karışık halde verilen harf ve sembollerin içinden söz konusu olan harf belirlenip işaretlenir. Bu yapılan çalışmalar eşliğinde beslenme saatinde elma yeme, elekten un eleme, evde sofraya hazırlarken herkese ekmek dağıtma, “Arkadaşım Eşek” şarkısını söyleme ile etkinlikler pekiştirilmeye devam edilir. Tüm yapılan etkinliklerin ardından harfin deftere ya da çalışma kitaplarına yazdırılmasına başlanır (Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, web.deu.edu.tr/ilyas/ftp/turkce2009.pdf, 2009; Okuma Yazma Öğretim Yöntemleri ve Teknikleri Rehberi Güncel, <https://www.mebvizyon.com/okuma-yazma-ogretim-yontemleri-ve-teknikleri>).

Ses/Harf İlişisini Kavrama ve Yazma Etkinlikleri

Yazma becerisi bir dil kazanımında oldukça önemli bir role sahiptir. Bu ister ana dili olsun isterse yabancı dil öğretim ve öğrenim sürecinde olsun yazmanın aslında bir nevi dilin hem biçimsel hem de içeriksel kullanım oranını yansıttığı söylenebilir. Artut ve Demir’in bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Yazı sadece bir öğretim tekniği değil, öğrencinin kişisel tarzını, üstün estetik beğenisini oluşturan, geliştiren önemli bir sanat dalıdır. Yazı bu anlamda teknikten çok daha öte bir şeydir, kişiliğin göstergesidir.

Öğrencinin kişiliğinin olgunlaşmasında etkili süreçtir. Onların ilgisini uyandıracak, olgunluk derecelerine, düşünsel ilgi ve zihinsel algılama düzeylerine ve gereksinimlerine yanıt verecek, daha işlek daha seri ve hızlı yazı yazmaya uygun programlar geliştirilmelidir (Artut ve Demir, 2003, s. 13; Artut, 2005, s. 70).

Yazma becerisinin kazanımına gerçek anlamda ilköğretimde başlanılmaktadır. Bu durumda birey üzerinde bu süreçte rol oynayan kişiler, öğretmenler ve daha sonra uygulanan program önem taşımaktadır. Özellikle de programı işlevselleştiren kişinin öğretmen olması nedeniyle, öğretmenin bu süreçte oldukça etkili bir role sahip olduğu söylenebilir. Bu işlevselleştirme sürecine en belirgin örnek sesin kendisinin, harf ile ilişkisinin ve sonraki evrede oluşturulan sözcüklerin imgeleşip modelleşmesi verilebilir. İşlevselliğin dışında yaşa uygun olarak ses veya harflerin çocukların algı yapılarına uygun bir öğretim şekli ile verilmesi burada önem taşımaktadır. Algılamamanın eksik olduğu bir aşamada çağrışım olamayacağı ve bunun takibinde öğrenilen bilginin işlenmesi ve öğrenilmesi zor olacağı için ilk etapta bu algı ve çağrıştırma süreci oldukça önem taşımaktadır.

Harflerin anatomik yapılarına ilişkin ilk çizimler çocuğun günlük yaşamında yabancı olmayan, tanınan varlıklar ve objelere benzetilerek gerçekleştirilebilir. Örneğin, bir “A” harfi için bir çadır veya ayağı açık bir pergel, “B” harfi için gözlük, “E” harfi için tarak, “F” harfi için kırık tarak, “M” harfi için kuş, “S” harfi için yılan, “U” harfi için boş bir bardak, “O” harfi için top veya simit, “H” harfi için merdiven, “J” harfi için ters duran baston veya şemsiye sapı, “T” harfi için bir telefon direği, “V” harfi için dondurma külahı, “Y” harfi için de çatal veya sapan benzetmelerinden yola çıkılabilir. Bazı artık materyallerin kullanılması ve günlük yaşantılardan örneklerle harflerin yapıları oyunlaştırılarak, yine doğadaki bazı varlıklarla ve günlük yaşamda sıkça kullanılan objelerle ilişkilendirilerek öğretilbilir (Artut ve Demir, 2003, s. 20; Artut, 2005, s. 72).

Harfi tanıma ve ayırt etme süreci için yapılan etkinliklerin çeşitlendirilmesi hem okuma hem de yazma öğretimi için önem arz etmektedir. Bu süreçte uygulanan etkinlikler, derse ilişkin alıştırmalar ne kadar sık yapılırsa konunun daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Çocuklar 1. sınıfa geldiklerinde yazı yazmayı öğrenecek gelişim düzeyine ulaşırlar. Yazıyı belli bir hızla yazabilmek, satıra dizmek, uygun büyüklükte yazabilmek küçük kasların gelişimi ve kontrolünün kazanılmasıyla ilişkilidir. Ancak, bu yaş döneminde çocukların küçük kasları gelişim süreci içinde bulunduğundan gereğinden fazla yazı çalışması yaptırmak onlarda yorgunluk belirtilerinin ortaya çıkmasına, gerginliğe ve isteksizliğe neden olur. Bu durum çocukların bozuk yazı yazmalarının nedenleri arasında gösterilmektedir (Çelenk, 2003, s. 10).

Özetle okuma yazma sürecinde belli bir amaç doğrultusunda ilerlerken öğrenciyi sonuca çabuk ulaştıracak, kalıcı, eğlenceli ve bıktırmayan etkinliklere yer vermek önemlidir.

Heceler, Kelimeler, Cümleler

Öğrenilen yeni seslerin/harflerin bilişsel olarak farkında olunması için daha önce öğretilen seslerle/harflerle ilişkilendirilmesi gerektiği belirgindir. Aynı hece üzerinden değil farklı heceler üzerinden gidilerek yeni kelimelerin oluşturulması gerekmektedir. Her yeni ses ve bununla birlikte harf akabinde yeni hecelerin üretimini ve bu da yeni kelime ve cümlelerin oluşumunu sağlar. Aynı zamanda ses /harf sayısı arttıkça tanıma, ayırt etme evresinin ne kadar önemli olduğu da görülecektir.

Örneğin: -e ve -l seslerinin/harflerinin verilmesinin ardından bunlarla ilgili hecelere ulaşılır (el, ele, elle, el ele). Kelimeler öğrencinin anlamlandırabileceği türden olup kolaydan zora doğru aşamalı olarak tanıtılmalıdır (a, al, kel, kal, kalk). Burada önemli olan, kelimeler oluşturulurken görsellerle desteklenmesi gerektiğidir. Öğrenilen kelimelerden, cümlelerden yararlanılarak metin oluşturulup metinde anlam bütünlüğü aranmalıdır:

Kek

Nine kek al.

Nine, Nil ile kek al.

İki naneli kek al.

Nil kek neli?

Naneli nine naneli.

Bu süreçte bireysel farklılıklar ve zeka türlerinin göz ardı edilmemesi gerekir. Çünkü sözel zeka, sayısal veya doğal zeka öğrenim ve algı sürecinde etkilidir ve okuma yazma öğreniminde oldukça etkin rol oynamaktadır. Bu bağlamda bunlara değinmek yerinde olacaktır.

Öğrenim Sürecinde ve Anlamada Bireysel Farklılıkların ve Zeka Türlerinin Etkisi

Her bireyin yaşamış olduğu coğrafi ortamın farklılığı, soluduğu havanın hatta genetik kodlarının farklı olması aslında zeka türlerinin farklılığına işaret etmektedir. Her bir farklı zeka türü, kazanımlarının farklı boyutta olmasına neden olabilmektedir. Ancak burada önemli olan zeka türüne uygun veya her zeka türüne karşılık gelebilecek birtakım yaklaşım ve yöntemlerin de kullanılabilmesidir.

Bireylerin birbirinden farklı algılama, anlama, olaylara farklı yaklaşma, farklı biçimlerde problem çözme tarzları ve farklı öğrenme stilleri vardır. Eğitimciler farklı öğretim yolları olduğunun bilincinde olmalıdır. Klasik bakış açısından eğitim öğretim etkinlikleri ele alındığında, mikroskop

altında incelenen, dikkat çeken değişkenleri ortaya çıkartarak performans artışının hedeflendiği, etkili öğrenme ortamında ise odak noktasını tersine çevirerek bir teleskop ile genişletircesine temel hedefin öğrenmeye odaklandığı ileri sürülmektedir (Başaran, 2004, s. 7).

Bu bakımdan zeka türü ne olursun olsun öncelikli hedef amacın net olmasıdır. Gardnerinde belirttiği üzere insan birden fazla zeka türüne sahip olabilir. Bu durumda, farklı zihinsel yapılaraya sahip olduğumuza göre, bir şeyi öğrenme biçimimizde de farklılıklar kaçınılmazdır. Burada önemli olan öğretmenin güçlü zeka türünü fark edip buna yoğunlaşması, desteklenilmesi gereken kısmın ise farklı etkinliklerle güçlendirmeye yönelik etkinlikler yapmasıdır (Demir, Camuzcu ve Yiğit, 2011, s. 93). Burada belirtilmesi gereken diğer bir unsur ise zeka türü dışında çocukların öğrenim süreçlerini etkileyen faktörlerin olabileceğidir. Seven ve Engin (2008, s. 191) bunları öğrenen ile ve öğrenme yöntemleri ve malzemesiyle ilgili olarak üç grupta ele almışlardır. Konudan hareketle öğrenen ile ilgili başlıklara baktığımızda olgunlaşma, motivasyon, eski yaşantılar, dikkat gibi unsurlar karşımıza çıkmaktadır (Seven, Engin, 2008, ss. 192-195). Öğretmen öncelikle belirtilen bu faktörleri bilmeli ve bu doğrultuda öğretimini yönetebilmelidir. Farklı faktörler okuma yazma sürecinin tek bir yöntemle yürütülemeyeceğini de göstermektedir. Genel anlamda yapılan araştırmalardan hareketle sözel-dilsel zekâsı yüksek olan öğrencilerin diğer öğrencilerden daha erken okudukları söylenebilir. Demir, Camuzcu ve Yiğit'in yapmış oldukları çalışmada yer alan "Okumaya Başlama Zamanının Dilsel Zekaya Göre Farklılaşması Mann-Whitney U Testi" sonuçları ise bunu kanıtlar niteliktedir (2011, s. 99). Bu nedenle bu öğrencilerin ses ve kelimelere olan eğilimlerinin, onların seslerin öğrenilmesi sürecini hızlandırabilirdiği söylenebilir. Sözel-dilsel zekasından farklı olarak görsel-uzamsal zekası yüksek olanlar ise hayal güçlerinin kuvvetli olması, objeler arasında benzerlik ve farklılıkları daha rahat tanıma vb. özelliklere sahip oldukları için gördüklerini anlamlandırma sürecinde başarılıdırlar (Bümen, 2002). Görsel-uzamsal zekada düşüncenin aracının resimler ve şekiller olması, bunların yanında şekil ve çizgilerle düşünmeleri ve düşündüklerini anlamlandırarak yapılandırılmaları (Özkan, 2008, ss. 337-338) nedeniyle okuma ve gördüklerini anlamlandırma sürecinde başarılı olmaları beklenir. Bu zihinsel işleyiş sınıflara göre farklılık gösterebilmektedir. İlkokuma Yazma Öğretiminde Kuluçka Dönemi adlı araştırmasında Çelenk, "öykü masal dinleyen, görsel ve dilsel algıyı geliştirici resim çizme etkinliklerinde bulunan çocukların, ilkokuma yazma konusunda daha başarılı olduklarını" ifade etmektedir (2003, s. 75). Çelenk'in belirtmiş olduğu bu tanımdan okuma yazma evresinde görsel belleğin önemini yanında zihinsel işleyişin birinci sınıfta ya da daha sonraki sınıflarda farklılıklar gösterebileceği sonucu çıkarılabilir. Farklı zekâ türleri ve bunun beraberinde getirdiği bireysel farklılıklar öğrencilerle bire bir eğitim ve küçük adımlarla öğretim yapılması gerektiği, bununla birlikte öğretmenlerin deneyimlerinin yaratıcılıklarının da

farklı olması nedeniyle başka okuma-yazma yöntemlerinin kullanılması gerektiği anlaşılmaktadır (Kayıkçı, 2008, s. 427). Bu küçük adımlar beraberinde zengin bir öğretim olanağı sağlayacaktır. Bu da öğrenciye farklı deneyimler kazanmasını sağlayacak ve etkileşimini artıracaktır. Bu etkileşim bir nevi çoklu zekaya öğretim şeklini yansıtmaktadır. Bu durumu ses ile ilişkilendirdiğimizde durum şöyle özetlenebilir. Ses bilincini artırmak, tanıma ve ayırt etme sürecini kolaylaştırmak için farklı zeka türlerine sahip olan çocuklara ihtiyacına göre çoklu zeka kuramının her ilkesinden hareket etmek, hem öğrenci hem de öğretmen için bir gereksinim olabilmektedir. Ayrıca ilköğretim evresindeki çocukların her daim hareket halinde oldukları unutulmamalıdır. Bu bağlamda bedensel/kinestetik zekaya da hitaben bir öğretim gerçekleştirilebilir. “Gardner’in çoklu zeka kuramının bir parçası olan bedensel/kinestetik zeka boyutu hareketlerle, jest ve mimiklerle kendini ifade etme, beyin ve vücut koordinasyonunu etkili bir biçimde kullanabilme becerisidir” (Baba, Kaya, Karakaş ve Gizdem, 2015, s. 68).

Bu tanımdan hareketle “bedensel-kinestetik” zekaya hitap etmek, okuma yazma sürecinde çocuğun ayırt etme becerisini geliştirecek, öğretmenin ise etkinlik bulma işini kolaylaştıracaktır. Özellikle el ve kol hareketlerinin de aktif kullanımı ile öğrencinin sadece görerek ya da duyarak değil, tecrübe ederek, yaşayarak da öğrendiği söylenebilir.

Motor Becerisi Odaklı Harf Öğretimi

Bilindiği üzere okuma yazma öğretiminde yaygın olarak ses temelli cümle yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemi uygularken farklı desteklerle ilgi ve dikkat çekici etkinliklere yer verilebilir. Bedensel Kinestetik zekâ türü odaklı öğrenim yöntemleri bunlardan bazılarıdır. Ancak destekleyici yöntemlere bakmadan önce geleneksel ses temelli cümle yönteminde ilgili yerlere bakmak yerinde olacaktır.

Ses Temelli Cümle Yöntemi ile okuma yazma öğretiminde sesler/harfler gruplara ayrılarak öğretilmektedir.

- 1.grup: e,l,a,k,i,n
- 2.grup: o,m,u,t,ü,y
- 3.grup: ö,r,ı,d,s,b
- 4.grup: z,ç,g,ş,c,p
- 5.grup: h,v,ğ,f,j

Öğretim sırasında öğrencilerin zorlandığı sesler/harfler değişiklik göstermektedir. Yukarıdaki gruplardan hareketle zorlandıkları harflere ilişkin örnekler ve bunların işlenişi şöyle ele alınabilir.

1. Grup harfler arasından k sesi/harfi: Yumruk yapılarak avuç içine vurulur (Taş, kağıt, makas oyunundaki taş hareketi). Hareket uygulanırken ses söylenir.

Öğrencilere uygulanır. Gerek k harfini tek başına gerekse kelime içinde yazma çalışması sırasında belirli aralıklarla hareket tekrarlanır. Etkinlik sonrasında öğrencilerin birbirlerine taş, kağıt, makas oyununu öğrettikleri ve teneffüslerde oynadıkları gözlemlenmiştir. Bu etkinlik ile ses/harf öğretimi sürecinin en önemli basamağı olan tanıma ve ayırt etme süreci hem öğretmen hem de öğrenci için kolaylaşmış keyifli hâle gelmektedir.

2. Grup harfler arasında -o harfi tercih edilmiş olup sürecin işleyişi şu şekildedir: -o harfinde, işaret parmağı ve baş parmakla çene tutulur ve o sesi çıkarılır. o sesi çıkarırken çenenin aşağı indiğine dikkat çekilir. Böylece -o ve -u harfinin birbirine karıştırılmasının önüne geçilmiş olunur. Çünkü -u harfinde çene aşağıya inmez, dudaklar önde büzülür. Sınıf içerisinde ana dili Türkçe olmayan çocuklarda -o ve -u harfinin karıştırılmasına sık rastlanmaktadır. Bu durum -ü ve -ö harfleri için de geçerlidir (Gözüküçük ve Kıran, 2016, s. 56). Bu uygulama ile hem yazarken hem de okurken ufak bir hareket çok etkili olmaktadır. Yazma konusuna değinmişken motor beceri odaklı okuma yazma öğretiminin dikte üzerinde de etkisi tartışılmazdır. İlişkilendirebilmek adına kısaca değinmek yerinde olacaktır: Dikte çalışmasında öğrencilerin çoğunlukla sorduğu “Öğretmenim harf nasıldı?” sorusuna, harfin çizimini göstermek yerine örneğin avuç içine yumruk vurulması öğrencinin çağrıştırmaları açısından önemlidir. Çünkü harfi öğretmen söylememiş öğrencinin kendisi hatırlamıştır. Bu uygulama zorlayıcı olan yazma çalışmasını eğlenceli hâle getirmektedir. Ayrıca öğrenciler kendi aralarında oyunlaştırarak arkadaşına hareketi yapıp hangi harf olduğunu sorup oyun oynayabilmektedirler. Öğretilen, oyunlaştırılarak kavramaya dönüşmektedir.

3. Grup harfler arasından -b harfi tercih edilmiş olup sürecin işleyişi şu şekildedir: -b harfinin hareketi yapılırken (öğretmenin yüzü öğrencilere dönük olmalıdır) öğretmen sağ elini, öğrenci ise sol elini kullanmalıdır. Bu hareket, harfin kendisine benzediği için öğrenci -d harfi ile karıştırmamaktadır. Hareket yapılırken ses verilir. Hem söylenir hem de yazılır. Bu hareket ile birden fazla duyuyu kullanarak okuma kazanımı verilmektedir. Etkinlik sırasında duyma, görme, hareket ve teması kullanmak çocuklara öğrendikleriyle ilişki kurmaları ve anlamları için birden fazla yol sunmaktadır (Salman, U., Özdemir, S., Salman, A.B. ve Özdemir, F., 2016, s. 173; <https://disleksiegitimi.com/disleksi-egitimi-okuma-yazma-teknikleri/#dislekside-okumayi-ogretmek>).

4. Grup harfler arasından -ç harfi tercih edilmiş olup sürecin işleyişi şu şekildedir: Kulak kepçesinde işaret parmağı gezdirilir, kulak memesi baş parmak ve işaret parmağı ile hafifçe aşağı çekilir. Kulak kepçesi harfin eğik bölümünü, kulak memesi de alttaki noktayı belirtmektedir. Hareket uygulanırken harfin sesi çıkarılır. Yazma çalışmalarında harf yazılırken hareket tekrarlatılır.

Karışık hâlde verilen harfler içerisinde -ç harfini bulmakta zorlanan bir öğrenciye harfi havada çizmek ya da tahtaya parmakla çizmek yerine bu harfin hareketini yapmak öğrenciye hatırlatıcı bir yol gösterme görevi görmektedir.

4. Grup harfler arasından -ş harfi tercih edilmiş olup sürecin işleyişi şu şekildedir: Sessiz ol hareketi yapılır. Hareketle beraber harfin sesi söylenir ve söylenir. Yazma çalışması yaparken ses/harf söylenip hareketi yapılır.

Alfabemizdeki 29 harf için bu yöntemi uygulayabileceğimiz gibi sınıfımızdaki öğrencileri gözlemleyerek hangi harfte zorlanıyorsa sadece o harfler için de uygulanabilir. Uygulanacak olan bu etkinliğin başarılı olması esnekliğindedir. Hareketleri öğretmenin kendisi belirleyebilir. Öğrencilerle beraber de karar verilebilir. Önemli olan hareketin basit ve öğrencilerin günlük hayatta gördükleri hareketler olmasıdır.

4. Grup harfler arasından -p harfi tercih edilmiş olup sürecin işleyişi şu şekildedir: Parmak şıklatma hareketi yaptırılır. Harfin sesi söylenir, söylenir, yazma çalışmasında hareket tekrarlanarak yaptırılır.

5. Grup harfler arasından -v harfi tercih edilmiş olup sürecin işleyişi şu şekildedir: Görseldeki gibi iki işaretli yapılır. Hareketi yaparken harfin sesi çıkarılır, yazma çalışmasında hareket yapılır, harf yazılır. Sürekli tekrar edilir. Okuma-yazma sürecinde öğrenciler hareketleri tekrarlamaktan büyük zevk almaktadır. Öğretmenin hareket tercih etmediği harfler için de hareket bulunup aralarında işaret dilinde olduğu gibi harflerin hareketlerini arka arkaya yaparak kelime oluşturulabilir.

Beş gruptaki öğrenimi zor olan harflere bakıldığında gerek görsel, gerekse tekrarlar ile işitsel olarak desteklendiği görülmektedir. Bu bağlamda motor becerilerinin ve bedensel kinestetik zekanın odağa alındığını söylemek mümkündür. Bu durum çocuğun motivasyonunu ve öğrenme eğilimini güçlü tutmaktadır. Ayrıca oyunlaştırma bireysel ve grup odaklı öğrenimi keyifli hâle getirmektedir.

Sonuç

Çalışmamızda bugüne kadar uygulanan geleneksel öğretimde kullanılan etkinliklere ek olarak öğrencinin özellikle başlangıç evresi olan okuma yazma evresinde tanıma ve ayırt etme eylemlerini geliştirici bir öğretimin olması için motor becerilerinin kullanımının kaçınılmaz olduğu öne çıkarılmaktadır. Çalışmadaki metasentez yönteminden hareketle bu durumun sadece okuma yazma için değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyalleşmesi açısından da önemli olduğu söylenebilir. Çünkü sınıf içi öğrenme süreçlerinde dahil oldukları oyun süreçleri bu sosyalleşmeyi, oyun içindeki roller veya yerine getirmesi istenilen adımlar ise bilişselliği, bilişsellik ise deneyim ve olgunlaşmayı, hangi yaşta olunursa olunsun doğru çözümleme ve analizi yani karar vermeyi beraberinde getirecektir. Öğretim sürecinde bu okuma yazma aşamalarının ilk evresi seslerde kendini göstermektedir. Genellikle tercih edilen ses temelli cümle yöntemi ile okuma ve yazma öğretimine yer verilirken burada kaçınılmaz olan şey sesin, dilin ritmini temsil ettiğiidir. Sesin dilin ritmi kapsamında verilmemesi durumunda öğrencinin okumayı başardığı ancak doğru bir telaffuz ve vurgu ile bunu yapmadığı görülecektir. Bu sürecin sağlıklı işlemesi, harflerin kullanımını ve hecelerın doğru anlamlandırılmasını mümkün kılmaktadır. Ayrıca farklı sesler daha kolay fark edilip alınılanacaktır. Nörodilbilim ya da psikodilbilim açısından yaklaşıldığında bireylerin sahip oldukları nöronların harfleri birleştirerek kelimeleri tanıdıkları bilinmektedir. Bu bağlamda çocukların dilsel gelişim evrelerinde de parçadan bütüne gidilen bir öğretim şeklinin seçilmesi anlama sürecini kolaylaştıracaktır. Ses bilinci, ses/harf ilişkisi, taklit etme, sözcük evresinde bunu imge ile ilişkilendirme, düşünsel gelişimin sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Bu evrede unutulmaması gereken diğer bir unsur ise zeka türleridir. Baskın olan ve okumada anlamayı, yazmada ifade edebilmeyi, diktede takibi

kuvvetlendiren çoklu zeka ve bedensel kinestetik zeka türlerinin yöntem ve tekniklerinden hareket etmek bireysel farklılıklar açısından yerinde olacaktır. Bir metni sadece okuma değil anlayarak okuma, ya da gelişigüzel yazma değil bağlam odaklı bir bütünlük içinde yazabilme çok önemlidir. Bunlar aynı zamanda sahip olunan bilgilerin etkili bir şekilde kullanılabilmesini göstermektedir.

Bilinç demek her türlü becerinin kolay ulaşımı demektir. Etkin okuma yazma olarak adlandırılabilen bu kazanım öğrencinin yazı ile konuşma arasındaki benzerlikleri görmesini, yazının harflerin birleştirilmesiyle; konuşmanın ise seslerin birleştirilmesiyle yapıldığını anlamasını sağlamaktadır. Seslerin bu şekilde takibini görsel öğelerin desteklemesi ise bilgilerin uzun bellekte kalıcılığına imkân vermektedir. Yani anlamlandırma tanımlayıcı olan ses ve temsil etmiş olduğu görsellik ile olursa bilgi kalıcıdır denilebilir. Bunu oluşturmak adına motor beceri odaklı harf öğretiminin büyük bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. Çünkü motor becerisi sadece zihinde görsel bir imaj oluşturmayı değil aynı zamanda büyük kasların çalışmasını sağlamaktadır. Model geliştirme, oyunlaştırma, drama, objeleri ilişkilendirebilme bunların hepsi bu motor becerisi öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerdir. Görmek, işitmek, taklit etmek ve sonunda uygulamak deneyim ve bu da kalıcı öğretim demektir. Özellikle bireylerin birbirinden farklı algılama, anlama, olaylara farklı yaklaşma, farklı biçimlerde problem çözme tarzları ve farklı öğrenme stilleri olduğu varsayıldığında bu deneyimlemenin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü farklı deneyimleme, belirtilen farklılıkları beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda en büyük görev eğitimcilere yani öğretmenlere düşmektedir. Yönlendiricilik, kılavuzluk, süreç yönetimi gibi görevler bunun en belirgin örnekleridir. Farklı zeka türü, zayıf yönlerin güçlendirilmesi, eğitmenin bu misyonunu yerine getirmesiyle gerçekleşebilecektir. Bu misyonda destekleyici unsur daha önce zeka türlerinde belirtmiş olduğumuz üzere motor beceri odaklı bir öğretimdir. Bu öğretimde görsel ve işitsel materyaller aynı zamanda taklit etkili olmaktadır. *Paths to Reading and Writing Through the Visual Arts* adlı çalışması bunu destekler niteliktedir. Görsel belleğin gelişmesi çocukların duyduklarından çok gördüklerinin ve bu bağlamda hangi duyularıyla alımlama yapıyorlarsa yapsınlar nesnenin zihinsel işleyişte tanımlayıcısı olmadan da imge niteliği kazanması yönündedir. Bu bilgilerden hareketle bugüne kadar kullanılmayan ya da öğretici bilişselliğinden kaynaklı kullanılan motor destekli öğretime, ilköğretim çağına okuma ve yazma öğretimi evresinde başlanması yararlı olacaktır.

Öneriler

Okuma yazmanın başlangıç evresinde her bir sesin algılanması ve seslerin görsel simgeleri olan harflerle ilişkilerinin kurulması öğretimin temel ilkelerindedir. Bu nedenle öncelikle ilköğretim evresinde görsel simgelere sıklıkla yer verilmesi gerektiği söylenebilir. Bugüne kadar geleneksel öğretime bakıldığında amaçlanan motor destekli öğretimin sıkça kullanılmaması, materyallerin de bu doğrultuda

hazırlanmasına neden olmuştur. Bu durumda motor destekli becerileri destekleyici materyallerin ve etkinliklerin hazırlanması yerinde olacaktır. Birçok öğreticinin zeka türlerini dikkate almadan öğrenme süreçlerini oluşturması ortak bir müfredattan hareket edilse bile sınıf başarı oranlarının farklı seyretmesine neden olmaktadır. Bunların olmaması için hizmet içi eğitimlerle bu tarz öğretimlerin öğretmenlere verilmesi gerektiği zorunludur. Bütün bunların yanında bir çocuğun sadece “ders” çalışma algısı içinde olması değil dersi bir oyun olarak görmesi de önem taşımaktadır. Bu oyun bilinci bir çok ülkede kitaplarda müzik eşliğinde veya dijital oyunlarla öğretim programının desteklenmesi ile olmaktadır. Ancak motor beceri destekli imgelerin bu kitaplara konulması da bu süreçte yarar sağlayacaktır. Motor beceri destekli materyallerin bu bağlamda yazılı olması gerektiği unutulmamalıdır. Her öğretici elini veya mimiklerini veya beden dilini kullanarak bunu gerçekleştirebilir. Son olarak bu öğretimin dezavantajlı gruplara da uygulanabilir olması sadece öğretici olarak öğretmenlere değil özel öğretim kapsamındaki eğitimcilere de kazanç sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akyol, H. ve Temur, T. (2008). Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Cümle Yöntemi İle Okuma Yazma Öğrenen Öğrencilerin Okuma Becerilerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 79-95.
- Artut, K. (2005). İlköğretim (I. Kademe-Birinci Sınıf) Yazı Öğretiminde Temel İlkeler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 69-74.
- Artut, K. ve Demir, H. (2003). *Güzel Yazı Teknikleri ve Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baba Kaya, H., Karakaş, G. ve Gizdem, S. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Bedensel/Kinestetik Zekası ile Akademik Başarılarının İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 66-74.
- Başaran, I. (2004). Etkili Öğrenme ve Çoklu Zekâ Kuramı: Bir İnceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(1), 7-15.
- Bildiren, A. (2018). Okul Öncesi Dönemde Bilişsel Yetenek ile Problem Çözme Becerilerinin Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(1), 291-308.
- Bümen, N. (2002-2004). *Okulda Çoklu Zeka Kuramı*. Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Dehaene, S. (2003). Les Bases Cérébrales D'une Acquisition Culturelle: La Lecture. J. P. Changeux (Ed.), *Gènes et Culture* (ss. 187-199). Paris: Odile Jacob.
- Dere, Z. (2010). Bilişsel Gelişim Kuramları. Z. Seçer, Z. Dere ve C. Tutkun (Ed.), *Bilişsel ve Dil Gelişimi* içinde (ss. 17-61). İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Erdener, E. (2009). Vygotsky'nin Düşünce ve Dil Gelişimi Üzerine Görüşleri: Piaget'e Eleştirel Bir Bakış. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 85-103.

- Gözüküçük, M. ve Kıran, H. (2018). İkinci Dili Türkçe Olan İlkokul Öğrencileriyle İletişim Kurmada Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 225-236.
- Güneş, F. (2012). Okumada Küçük Harflerin Büyük Gücü. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), 93-108.
- Güneş, F. ve Işık, A. D. (2017). Türkçede Sık Kullanılan Harfler ve Öğretilmesi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 1-26.
- Güneş, F., Uysal, H. ve Taç, İ. (2016). İlk okuma Yazma Öğretimi Süreci: Öğretmenim Bana Okuma Yazmayı Öğretir Misin? *Eğitim Kuram Uygulama ve Araştırma Dergisi*, 2(2), 23-33.
- Hendrick, J. ve Weissman, P. (2010). *The Whole Child: Developmental Education for the Early Years* (9. bs.). New Jersey: Merrill.
- Kayıkcı, K. (2008). İlköğretim Müfettişleri ve Öğretmenlerin Ses Temelli Cümle Öğretim Yönteminin Uygulamasına İlişkin Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (55), 423-457.
- Kıran, H. ve Gözüküçük, M. (2016). Anadili Türkçe Olmayan İlkokul Öğrencilerine İlkokuma Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 1(1), 47-64.
- Sağırılı, M. (2019). Ses Temelli Cümle Yönteminin İlk Okuma-Yazma Öğretimi Üzerindeki Başarısının Öğretmen Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi (OPUS)*, 13(19), 852-883. DOI: 10.26466.
- Sağırılı, M. ve Atik, U. (2022). Öğretmen Görüşlerine Göre Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 376-389.
- Salman, U, Özdemir, S. Salman, A.B. ve Özdemir, F. (2016). Özel Öğrenme Güçlüğü "Disleksi". *FNG & Bilim Tıp Dergisi*, 2(2), 170-176.
- Seven, M. A ve Engin, A. O. (2008). Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 189-212.
- Piaget, J. (1964). Cognitive Development in Children: Piaget Development and Learning. *Journal of Research in Science Teaching*, 2, 176-186.

Elektronik Kaynaklar

- Çelenk, S. (2003). İlkokuma-Yazma Öğretiminde Kuluçka Dönemi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37,(1-2), 75-80. 14.03.2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/509236> adresinden erişildi.
- Demir, S., Camuzcu, S. ve Yiğit, C. (2011). İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Çoklu Zeka Profilleri ile Okuma Becerileri Arasındaki İlişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21), 92-109. 22.05.2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/181303> adresinden erişildi.

- Ekinci, S., Dinç, I. ve Ünal, Ö. (2021). *Dil Gelişiminde Veliler ve Öğretmenlerin Önemi*, Suşehri Rehberlik ve Araştırma Merkezi. 17.07.2022 tarihinde [Susehiram.meb.k12.tr/meb_iyd_dosyalar/2021_02/15135812_DYL_GELYYMYNDE_VELYLER_VE_OGRETMENLERYN_ONEMY.pdf](https://susehiram.meb.k12.tr/meb_iyd_dosyalar/2021_02/15135812_DYL_GELYYMYNDE_VELYLER_VE_OGRETMENLERYN_ONEMY.pdf) adresinden erişildi.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2009). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. 14.03.2022 tarihinde web.deu.edu.tr/ilyas/ftp/turkce2009.pdf adresinden erişildi.
- Okuma Yazma Öğretim Yöntemleri ve Teknikleri Rehberi Güncel. 13.03.2022 tarihinde <https://www.mebvizyon.com/okuma-yazma-ogretim-yontemleri-ve-teknikleri> adresinden erişildi.
- Özkan, H. H. (2008). Çoklu Zeka Kuramı ve Eğitim Programı Öğeleri İlişkisi. *e- Journal of new World Sciences Academy*, 3(2). Article Number: C0060. 22.05.2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/186004> adresinden erişildi.
- Yapılandırılmış Disleksi Eğitim Merkezi. *Disleksi Eğitimi Okuma ve Yazma Çalışma Teknikleri*. 25.05.2022 tarihinde <https://disleksiegitimi.com/disleksi-egitimi-okuma-yazma-teknikleri/#dislekside-okumayi-%C3%B6gretmek> adresinden erişildi.